

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 11 December 1898. No. 1094.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor het Buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnements worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereen. 12 Ct. p. regel.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnements en Advertentie aan de ADMINISTRATIE: Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Van de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.

LXVI.

En hij scheide zich van hen af, omtrent eenen steenworp, en knielde neder en bad, zeggende: Vader, of Gij wilt dezen dronker van mij wegnemen! Doch niet mijn wil, maar de uwe geschied. En van hem werd geden een engel uit den hemel, die hem versterkte. En in zwaren strijd zijnde, bad hij te ernstiger. En zijn zweet werd gelijk groote druppelen bloeds, die op de aarde aflieden.
Luc. 22 : 41-44.

Metterdaad zijn we de oplossing van het ontzettend vraagstuk, dat ons in spanning houdt, thans een aanmerkelijke schrede nader gekomen. Het karakter van alle ellende om der zonde wil, nam een gansch anderen vorm aan, dan waarin het gemeenlijk voor onze geest trad. Veelal scheen het alsof alle ellende en menscheijk lijden, uitsluitend te beschouwen was, als een straf ons van Gods wege toekomende; als een kwaad des lijdens, ons ter vergelding van onze ongerechtigheden opgelegd; een thuiszinking aan ons en onze kinderen van het door ons of door onze ouders bedreven kwaad. Wie recht het verzoeningswerk en voldoeningswerk van den Middelaar verstond, voegde er dan wel bij, dat voor de vrijgekochten des Heeren dit karakter van straf was weggevallen, doordien Christus de straf voor ons droeg, zodat voor Gods kinderen allen lijden thans *kastijding* in plaats van *straf* is geworden; maar zelfs dit drong tot het besef der meesten allerminst heider door. Of ook, waar men dit karakter van kastijding dan nog toegaf bij de gewone ellende des levens, hield men althans bij groote volksrampen, of bij het uitbreken van pestilentien staande, dat ook de vrijgekochten des Heeren hieronder nog hadden te verkeerren, als overkwam hun een oordeel Gods. Natuurlijk toonde, wie zoo sprak in het minst niet te verstaan, dat de Heere „alle onze ongerechtigheid op Hem heeft doen aanloopen,” noch ook in te zien, dat een plage een oordeel en een straf voor de onbekende menigte kan zijn, zonder dat het dit voor de verlossers van Jezus ooit zijn kan. Maar dit nu daargelaten, weet elk onzer, hoe in stichtelijke geschriften en in predikatiën (nu afgezien van Jezus' plaatsbepaling) bijna uitsluitend dit vergeldend karakter der ellende op den voorgrond trad. Heiligend tevens, o, voorzeker. Maar juist daardoor heiligend, dat Gods heilig misnoegen er in openbaar wordt. Altoos naar den grondtoon van Psalm 119: Eer ik verdukt werd de dwaalweg, maar nu, geleerd, houd ik uw wet en wegen. Van dit vergeldend karakter van de ellende als straf, ging door ons nader onderzoek dan ook niets af. Veeleer bleek het volkomen te worden gehandhaafd. Alleen maar, en dit ontsloot ons een nieuw gezichtspunt, ons bleek, dat niet hierin uitsluitend het karakter des lijdens bestaat, dat er in het karakter der ellende nog een geheel andere trek valt op te merken, en dat het een miskenken van de stellige openbaring der Heilige Schrift is, zoo men dezen geheel anderen karaktertrek

liggen laat, en niet, als een onmisbaar bestanddeel opneemt in zijn beschouwing. Die tweede karaktertrek van de ellende des lijdens, bleek hierin te bestaan, dat het lijden een Gode vijandige macht is, waartegen God strijd voert, en die dan eerst geheel zal zijn ten onder gebracht, als in het dooden van den Dood „de laatste vijand” zal worden te niet gedaan. Voorts bleek ons, dat dit Gode vijandige karakter des lijdens zijn oorsprong vindt in *den vloek*, waaruit alle lijden voortvloeit. En eindelijk, dat hoezeer deze vloek ons onder Gods heilig bestel overkomen is, er niettemin een zijdelingsche werking van Satan in valt op te merken, die ons den strijd van God tegen lijden, ellende en dood eerst ten volle begrijpelijk maakt. De gevolgtrekking, die hieruit voortvloeit, dat derhalve ook Gods „geliefde kinderen,” als navolgers Gods, een onverzoenlijk strijd tegen alle lijden, en alle ellende, en allen dood hebben aan te binden, laten we daarbij voorhands rusten. Eer we dat punt breder uiteenzetten, moet thans eerst nader onderzoek, hoe het te verstaan is, dat hetzelfde lijden, eenzijdig ons naar Gods wil overkomt als vergelding, en toch anderzijds tegen Gods wil, als iets waartegen zijn ontferming strijd voert.

Indien we minder Pelagiaansch in ons hart waren, en er daarom niet zoo licht toe overgingen, om Pelagiaansche denkbeelden omtrent het bestel en het bestuur onzes Gods te koesteren, zou dit „naar Gods wil,” en toch „tegen Gods wil” ons nooit als tegenspraak in de ooren hebben geklonken. We zouden dan verstaan hebben, dat Gods doen, hoezeer zich in den tijd openbarende, toch altoos een *eenwig* doen is, en daarom nooit stuksgewijze noch broksgewijze, maar steeds in zijn geheel en in zijn oorspronkelijken samenhang moet worden gezien. Dat laatste is het wat het Calvinisme steeds heeft gewild, en waartoe we terug hebben te keeren. Gemeenlijk daarentegen stelt men zich het voor, alsof God telkens naar den eisch van het oogenblik handelt, en alleen met de gegevens van het oogenblik rekent. Iemand zondigt, en blijft tegen alle vermaan in doorzondigen. Nu oordeelt God dat dit gestuit moet worden, en Hij zendt dien hardnekkigen zondaar een ziekte thuis, of Hij dooht een van zijn kinderen, of Hij slaat hem in zijn zaken, of laat hem een ongeluk overkomen. En even losweg, en buiten verband, als zulk een straf opkomt, komt dan ook de ontferming op, en even plotseling treedt de vergiffenis in, dat zijn doem wordt afgewend. Zoo handelt God, naar die voorstelling met A, en met B, en met C. Altoos met een ieder afzonderlijk, en telkens, buiten alle verband, naar den stand van dien persoon in dat gegeven oogenblik. En natuurlijk, ware dit zoo, dan zou alle strijd tegen de van God gezonden straf, eenvoudig vermetel en heiligschennend zijn. Of wie zal als God slaat, terugslaan tegen de slaande hand zijns Gods?

Maar juist deze voorstelling wordt door Schrift en ervaring dan ook principieel gewraakt. Niet alsof er in deze voorstelling niet ook een deel bevindelijke waarheid lag. Dat zeer zeker. Maar het standpunt zelf, alsof het doen Gods in het mysterie des lijdens aldus broksgewijze en incidenteel te verstaan ware, is geen oogenblik houd-

baar. Let slechts op deze drie onloochenbare feiten. Ten eerste hierop, dat de kinderen lijden om de zonde hunner ouders. „En bezoek de ongerechtigheid tot in het derde en vierde geslacht dergenen, die Mij haten.” Ten tweede op het komen van plagen over een geheel stad of een geheel land, waarbij de onschuldigen met de schuldigen, eenzelfde lijden ondergaan. En ten derde op het nootse feit van alle ervaring, dat ook in de Schrift zoo gedurig, met nadruk op den voorgrond wordt gesteld, dat de goddeloos zoo vaak bloeien en geen banden tot hun dood kennen, en dat daarentegen de knecht Gods „man van smarte” is. Ook nu nog zien we het gedurig om ons heen. Een instelling die de bevordering van Gods Koninkrijk bedoelt, zal tobben, en straks te niet gaan, terwijl een pesthol van ongerechtigheid zich het geld als water recht toevoelen. Meer behoeft hieraan niet toegevoegd, om de *incidentele* voorstelling van het lijden, als ten eenen male onwaar en onhoudbaar op de kaak te stellen, en daarentegen het *solidaire* karakter des lijdens als het eenig juiste te doen uitkomen. Bovendien weet, wie het mysterie van Golgotha verstaat, hoe alle Pelagiaansche voorstelling van Gods bestel in het lijden feitelijk het plaatsbepalend lijden of vernietigt of stempelt tot de vreedste willekeur.

Doch is dit zoo, dan volgt hieruit ook rechtstreeks, dat de wortel van alle lijden in den vloek moet worden gezocht, en dat de vloek regelrecht in verband staat met de Schepping. De vloek is niet iets op zich zelf. Het is niet een soort gifstof, die in deze wereld indrong, noch een soort microbe, die, na den val geschapen, in deze wereld werd uitgezonden. De vloek is juist zoals de zonde, niets wezenlijks, maar een *bevooring*, een *privatius actus*, gelijk onze vaderen het noemden. Als er een ontzettend spoorwegongeluk plaats grijpt, komt er niet een nieuwe onheilgehele kracht, van buiten af, op den trein vallen, maar is het precies dezelfde kracht, die eerst den trein langs het ijszeren spoor deed voortsnellen, en die nu dienzelfde trein stuk wringt en vernietigt. Het eenige verschil is maar, dat die machtige stoomkracht eerst werkte naar het bestel van den ingenieur, en nu tegen dat bestel ingaat. Dit is nu voor de spoorwegdirectie niets nieuws. Ze wist dit vooruit. Ze wist, dat, is eenmaal de stoom in de locomotief tot volle krachtsontwikkeling gekomen, die stoom den trein moet vernietigen, zoodra de trein in volle vaart ontspoort. Toch zegt ze daarom niet: „Dan maar geen stoom!” Immers, zonder stoom is geen spoorreus denkbaar. Het is die stoom alleen, waardoor het leven in den anders dooden trein komt. Of men later dien stoom door electriciteit zal vervangen doet hier niets ter zake. Altoos blijft een geweldige voortstuwendende kracht onmisbaar, en even zoo zal die geweldige voortstuwendende kracht altoos in een vernielende kracht omslaan, zoodra de trein uit de rails glijdt.

Juist zoo nu gaat het toe met den grooten trein des levens, die in de ure der Schepping in beweging geraakte. Ook die onmetelijke trein des levens maakte om zijn gang te volenden een ontzettende stuwkracht des levens noodig. Dien gloed des levens, waaruit die stuwkracht zich ontwikkelde zou, heeft God dan ook in die ure der Schepping ontstoken. Maar God

deed meer, Hij legde ook de rails van zijn heilige ordinantie, waarlangs de trein des levens zich zou hebben voort te bewegen, en Hij vertrouwde aan den mensch de leiding toe, om wel toe te zien, dat de trein van oogenblik tot oogenblik die door God geleide rails volgen, en niet ontspreken zou. Want dit stond vooruit vast: Indien deze trein des levens door 's menschen onbedachtzaamheid ontspoorde, dan kon het niet anders, of diezelfde stuwkracht des levens, die bestemd was om ons leven naar den eindpaal zijner ontwikkeling te doen voortsnellen, moest onverwijd en op hetzelfde oogenblik omslaan in een vreeslijke kracht van vernieling en verwoesting. Dit nu is geschied. De mensch heeft dien trein des levens uit het door God geleide spoor zijner heilige ordinantie laten glijpen, en onmiddellijk daarop is de alles voor zich uitdruigende levenskracht omgeslagen in een niet af te meten kracht van vernieling, en dit omslaan van de stuwkracht des levens in een leven vernielende kracht, in een kracht van dood en verderf, dat is wat de Heilige Schrift *den vloek* noemt. Niet iets nieuws, niet iets dat er bij komt, niet iets dat als stof afzonderlijk geschapen en ons toegezonden wordt. Neen, het is en blijft precies en geheel dezelfde kracht die God in de Schepping tot aanzijn riep, maar door den vloek wordt die kracht, die ons leven moest voortstuwen, een kracht van dood en verderf.

Nu kan een spoorwegongeluk aan een oorzaak te wijten zijn, waaraan noch machinist noch conducteur iets verhelpen kon. Maar dat was hier afgesneden. De trein des levens, dien God in de ure der Schepping liet afgaan, kon niet ontspreken, dan door opzettelijke schuld van den mensch, aan wien God de leiding van den trein des levens had toevertrouwd. Hij moest willen ontspreken, of er zou van ontspreken geen sprake zijn. Zoo is het dan ook geschied. Satan heeft den mensch diets gemaakt, dat de sporen door God in zijn ordinantie gelegd, niet de juiste waren, en hij heeft voor 's menschen verbeelding een ander stel rails doen schitteren, en gezegd: Ga daar op over. Toen is de mensch daarop overgegaan, en zoo is het groote ongeluk gebeurd, en toen is op eens de vloek gaan werken, d. w. z. toen is de stuwkracht des levens zelve tot een verwoestende vernielende kracht geworden. Die vloek was dus wel ter dege straf. Adam wist wat er gebeurde zou. God had het hem gezegd. En ook God heeft gewild en wil nog, dat zoodra de trein des levens uit het spoor van zijn ordinantie glijpt, de vaart wordt afgebroken en de vernieling intreedt. Dat was de Scheppingsordinantie. Het anders te gedoogen zou geweest zijn een afstand doen van Goddelijke majesteit en een overgeven van zijn heilig bestel aan Satan of aan den zondaar geworden mensch.

Daar kan, zij het met eerbied uitgesproken, God zelf niets aan veranderen, omdat God zichzelf niet verloochenen kan. Hier ligt God door God gebonden. De vloek moest intreden. D. w. z. de door Hem geschapen levenskracht moest in haar tegenwoordig omslaan, en eerst als de trein des levens weer gereed was, om in het spoor van zijn ordinantie voort te glijden, kon de kracht ten *verderve* weer een kracht ter *behoudenis* worden en de vloek in zegen wor-

den verkeerd. Het lijden, de ellende, de dood moeten alzoo hun werking hebben. Dit anders te stellen ware God van zich zelve vervreemden, het oorspronkelijk bestel der Schepping te niet doen, en den triomf der zonde voorbereiden. Wil men het zoo uitdrukken, dan deinken we niet terug voor de uitspraak, dat de gadelooze liefde van God voor zijn gevallen wereld onmachtig was, om deze vreeslijke uitkomst te voorkomen. Een liefde die dat beoogd had, zou de wereld van lijden gered, maar tevens van haar God beroofd hebben, want een God die alzoo zijn eigen oorspronkelijke, uit zijn wezen en wijsheid gevloeide bestel te niet deed, zou ophouden God te zijn, en zijn schepsel niet meer kunnen zaligen met zijn eeuwige liefdesgemeenschap. God moest het leven in vloek doen omslaan.

Maar sloot dit daarom de werking van Gods ontferming uit? Ja, indien het Gods bestel ware geweest, om in het aan den trein des levens door 's menschen moedwil overkomen ongeluk te berusten. Maar dit was Gods wil niet. Neen, de ontspoorde trein des levens zou weer op de rails zijner Goddelijke ordinantie worden gebracht, en diezelfde kracht, die nu verderf, zou weer een kracht worden, die den trein des levens, heel den weg der roeping langs, tot binnen de poorte van het heilig Jeruzalem bracht. Daartoe nu moest de vloek bestreden, moest de uitwerking van den vloek gestuit worden, en moest elk middel aangewend, om het bedriegde leven van wijsdom dood en ondergang te redden. Dat nu is het doel zoowel van de particuliere als van de gemeene gratie. Omdat God God is, kan de vloek niet uitbliven, maar ook omdat God God is, kan God niet afdalen tegen den vloek in te gaan, tot eens de almachtigheid zijner ontferming dien vloek geheel zal hebben te niet gedaan. De vloek moet uitbreken, maar ook, eenmaal uitgebroken, moet hij door God aangetast, ingebonden, en eens ten eenen male overwonnen worden. En hieruit nu verklaart zich *beide*, zoowel het feit dat alle lijden dat ons naar het rechtvaardig oordeel Gods moet overkomen, als dit andere dat God zelf tegen alle lijden onze bondgenoot is, dien we aanroepen, om uit het lijden te worden verlost.

Zoo drukt dus onze eigen zielsbevinding op deze oplossing het zegel. Immers, beide doorleven we als kinderen Gods onze eigen ziel. Van den éenen kant ervaren we in alle lijden de gerechtigheid Gods die ons overweldigt en ternederwerpt; en toch aan den anderen kant roept elk kind van God in het midden zijner ellende tot dienzelfde God, om als zijn bondgenoot voor hem tegen dat lijden te strijden, en er hem van te verlossen.

Denk aan Gethsemane.
Hoe kon Jezus, zoo vraagt men, bidden: Vader, laat dezen drinkbeker voorbijgaan, tenzij dat ik hem drinke; en, naar gewonen maatschap schijnt dit metterdaad tegenstrijdig. Maar versta nu, dat tegen alle lijden God zelf 's menschen bondgenoot is, dat het lijden tegen God ingaat en Gode vijandig is, en dat onder alle uit een vrouw geboren en uw Jezus alle dat lijden bestrijden moest door er tot in de diepste diepte in weg te zinken, en immers alle tegenstrijdigheid valt weg. Vader, laat dezen drinkbeker voor mij voorbijgaan, dat is de hartaangrijpende zielskracht waarmee Jezus zich tegen het

De Zending.

XI.

Na het vasteland van Australië komt het eerst Melanesië aan de beurt der bespreking. Het bestaat uit zes archipels of eilandengroepen, die bewoond worden door de Papuans (zoo genoemd naar hun sterk gekroond haar) een zeer wanstroef volk, waaronder vele menscheneters. In de eerste plaats brengen we een bezoek aan Nieuw-Guinea, dat beschouwd kan worden als de voortzetting van de Indische eilandwereld. Toen wij deze doortogen, hebben wij Nieuw-Guinea reeds genoemd, dat gedeelte namelijk, hetwelk onder Nederlands gezag staat. Thans stappen wij aan Britisch Nieuw-Guinea, aan de zuidoostkust van dit eiland gelegen, af. Het Londense zendinggenootschap zond hare zendingen Murray en Macfarlane in 1871 derwaarts, die overal langs de kusten den Christus verkondigden. Later kwamen Anglicaansche en Wesleyaansche zendingen dezen arbeid steunen, de laatste op de Louisiaden en D'Entrecasteaux-eilanden. In dit zendingengebied zijn 14 blanke zendingen werkzaam, die in hun arbeid geholpen worden door omstreeks 121 inlandsche helpers. Omstreeks 8000 Papuans, wonende op 63 zendingenposten, zijn gedoopt of wonen tenminste de godsdienst oefeningen trouw bij.

Het derde deel van Nieuw-Guinea heet Kaiser Wilhelm-land en staat onder Duitschland's bescherming. In 1886 begon de zending Flierl van het Neuedelitsche zendinggenootschap hier het Evangelie te prediken. Spoedig werd hij gevolgd door andere arbeiders. Doch hun arbeid heeft met veel tegenspoed te kampen, voortkomende uit het klimaat of den tegenstand der inboorlingen. Op de Bismarck-eilanden is de missie tegenwoordig gelukkiger, vooral in het noorden van Nieuw-Pommern. In den laatste tijd heeft Rome zich hier ook gevestigd, teneinde voor het pandum aanhangers te winnen. De Salomons-eilanden, die deels onder Duitsch, deels onder Engelsch gezag staan, zijn eerst door de Roomschen bevestigd; doch die zending eindigde in 1847 met den moord des bisschops en van verscheidene priesters. Thans brengen 69 bewoners der genoemde eilanden, welke te Norfolk (behoorende tot de Nieuw-Hebriden) tot leeraars gevormd zijn, het Evangelie aan hunne landgenooten. Reeds zijn er ruim drie duizend gedoopt, welk getal zeker reeds grooter zou zijn, indien niet bedriegelijken en doodslagen, hier gepleegd door Europeesche schepelingen, wantrouwen tegen vreemdelingen gekweekt hadden. Van zeer weinig betekenis is de arbeid der zending op de Santa Cruz-archipel, want men vindt daar slechts 32 Christenen. Daarentegen heeft het Woord Gods een vruchtbaren bodem gevonden op de Nieuw-Hebriden, bestaande niet een zeer groot getal eilanden. De Melanesische zending en de Presbyteriaanse mogen als vrucht van hunnen arbeid wijzen op duizenden Nieuw-Hebridische Christenen. Dit is echter niet dan een veel te geringe vrucht, die onderlinge veeten der inboorlingen en het kabbalisme maakten het voor de zendingen zeer gevaarlijk zich hier te vestigen, terwijl de gewetenlooze handelaars door wapenen en spirituelen in te voeren het Christendom, zelfs nu nog, tegenwerken. Met eere mag het eiland Norfolk genoemd worden, waarwaarts bisschop Patteson in 1855 „de Melanesische zending”, voor dien tijd op Nieuw-Zeeland gevestigd, overbracht, van waar zij met rijken zegen op vele eilanden van Australië arbeidde. Droefte herinneringen wekt het eiland Tromanga bij ons

op. Daar toch vielen de zending J. Williams in 1839 door de hand van kannibalen en later de gebroeders Gordon. Thans echter zijn de dagen des heidendoms daar geteld. Een zegepraal van het Evangelie was het, toen zich in 1890, na 30 jaren tegenstand, de oudste zoon van Williams' moordenaar liet doopen.

De 6e Archipel van Melanesië is Nieuw-Kaledonië, waar de Franschen verscheidene strafkolonien hebben. Rome heeft op deze en de naburige eilanden 31 zendingenposten en 7000 inlandsche Christenen.

Van deze eilanden afbrekende naar het zuiden komen wij aan Nieuw-Zeeland, dat uit verscheidene groote en kleine eilanden bestaat en eene bevolking van 668,631 zielen heeft, van welke de meesten blanken zijn. De oorspronkelijke bewoners zijn de Maori, die nu niet meer dan 42,000 in getal zijn en zoo goed als allen de Christelijke religie belijden. In 1874 kwam hier Samuel Marsden, een Anglikaansche kapelaan van Sydney, Later (in 1822) volgden hem de Methodist. Zoowel de een als de andere wonnen langzamerhand het vertrouwen der Maori. Gene doopte in 1825, deren in 1834 hunnen eersteling. Toen kwamen tijden van groote opwekking. De pogingen der zendingen, om alomme vrede te stichten, bezorgden hen eerst den naam van oude wijven, maar werden later op hare rechte waarde geschat; beroemde kruiters voegden zich bij de Christelijke kerk. In 1860 echter brak door het schandelijk gebrag der kolonisten een krijg uit, die aan de zending een ontzaglijk nadeel berokkende. Vele Maori verzaakten het Christendom (van de inlandsche leeraars echter niet één); het Hanhisme, een mengsel van Christelijke en heidense begrippen, ontstond en vond vele aanhangers. Na den oorlog is de arbeid der zending, zoowel door de Anglikaansche missie als door de Methodist en de Hermannsburgse zendingen met nieuwen moed hervat, zoodat

de kracht van het daareven genoemde verwarde stelsel gebroken is. Op dit oogenblik zijn er 38,065 Maori Christenen, van welke 5500 den Paus als stedsheer van Christus huldigen.

Van Nieuw-Zeeland noordwaarts gaande, betreden wij de 8 Archipellen van Polynesië bewoond door schoon gebouwde menschen met zwarte lokken, dunnen baard, ovaal gezicht, kleine handen en voeten. De zending heeft op deze eilanden schoone zegepraal behaald. Men telt thans in Polynesië 205,922 Protestantsche inlandsche Christenen, die van Londense, Methodistische en Amerikaanse zendingen en hunne mede arbeiders uit de inboortlingen het Evangelie hebben gehoord. Jammer dat matrozen en handelaars dezen eilanden zooveel ongerechtig hebben geleerd, waardoor het Christendom hier vaak een naam-Christendom is geworden.

Brengen wij nu den Tidschi (Witi) eilanden, van welke, 80 door ongeveer 123,000 inwoners bewoond zijn, een bezoek. In de jaren 1826 en 1830 heeft 't Londense zendinggenootschap te vergeefs beproefd, inlandsche predikers uit Tahiti derwaarts te zenden. Zij werden teruggejaagd. Beter slaagden in 1835 de Methodist, die met een aanbeveling van den koning van Tonga kwamen. Sinds zijn de kannibalen van dezen archipel, die niet alleen hunne vijanden doodden en opeten, maar ook hunne eigen vrouwen en kinderen braadden, veranderd en Christenen geworden. Orde en rust heerschen alom, de Heilige Schrift is in de taal der Tidschi's overgebracht, kerken en scholen zijn op vele plaatsen gesticht en, volgens getuigenis van den Engelschen gouverneur Gordon, wordt er geen enkel gezin gevonden, waar niet 's morgens en 's avonds godsdienst oefening gehouden wordt.

DE GAAY FORTMAN.

